

Vesna Moličnik

MONOGRAFIJA IN SPREMLJAJOČA RAZSTAVA JANEZA BOGATAJA (1999), MOJSTROVINE SLOVENIJE: SREČANJA S SODOBNIMI ROKODELCI

NE NAREDI KRUHA MOKA, AMPAK ROKA¹ je star pregovor, katerega bistvo - roka, daje novo veljavo rokodelstvu. Težišče se tako iz besede obrt, ki je bila prej v uporabi, zopet vrača na roko in s tem na rokodelstvo, ki je v obdobju po drugi svetovni vojni dobilo slabšalen pomen.

Kaj se zgodi, če bi ta pregovor prevedli na področje etnologije. Potem bi verjetno lahko rekli: Etnologije ne naredijo podatki,

temveč izbor in način obdelave le teh.

Knjiga *Mojstrovine Slovenije* je plod tiste etnologije, ki še ni doživela "antropologizacije", s tem mislim, da avtor izhaja iz predmetov ali pa vsaj prek predmetov do ljudi. Prek množice detajlov ustvari dinamiko človeškega ustvarjanja, ki ga zaznamujeta kontinuiteta tradicije in sedanja kulturna podoba slovenskega prostora. Z izrazom rokodelstvo pa avtorju uspe sinteza ustvarjalne energije in izdelka.

Knjiga je izšla v času, ko se pripravljamo na vstop v novo tisočletje, kar nas sili v prepričanje in ponovno vrednotenje prehojene poti. Predsednik Slovenije Milan Kučan je v uvodni besedi zapisal, da je ravno v tem obdobju "več kot nujna posamična in skupna samozavest, utemeljena v moči lastne ustvarjalnosti, in verodostojna podoba, ki more in zmore, zaradi svoje različnosti in odločnosti, biti prepoznavna in zanimiva tudi za širša in celo najzahtevnejša okolja" (Bogataj 1999, 6). O tem, da je namenjena tudi širšemu okolju govori podatek, da je knjiga izšla tudi v nemščini, angleščini, italijanščini in francoščini. Akademik prof. dr. France Bernik pa se je v svoji uvodni besedi osredotočil na problem iskanja srednje poti med serijsko proizvodnjo, ki je dopadljiva, a neprepoznavna, in obrtjo v tradicionalnem pomenu, ki ima mali krog potrošnikov, a je pogosto nepriljubljena. Srednjo pot najde prof. dr. Bernik v sodobnem rokodelstvu, ki združuje uporabnost in privlačen izgled ter se sklada s sodobnim načinom življenja.

Koncept monografije predstavlja dobro izbrano srednjo pot med znanstveno vsebino oz. globino in dopadljivo podobo. Čudovite fotografije (vseh skupaj je kar 543), naj gre za celostranske fotografije, izseke postopkov obdelave ali portrete mojstric in mojstrov sodobnih rokodelcev, so delo priznanega fotografa Janeza Pukšiča. Besedilo prof. dr. Janeza Bogataja kaže izjemen spekter

znanja, ki ga poglobljajo leta izkušenj pri ocenjevanju izdelkov domače in umetnostne obrti pri Obrtni zbornici Slovenije.

Ob pisanju o knjigi je potrebno spregovoriti tudi o spremljajoči razstavi, postavljeni na Ljubljanskem gradu. Pri postavitvi razstave so ob dr. Bogataju sodelovali študentje tretjega letnika Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete. Posebej velja izpostaviti ujemanje koncepta knjige in razstave. Rdečo nit med monografijo in razstavo predstavljajo po sredini razstaviščnega prostora razpostavljeni kubusi, na katerih so v istem vrstnem redu, kot si v knjigi sledijo poglavja, razporejene surovine, iz katerih rokodelci izdelujejo izdelke. Vsak kubus je opremljen z napisom, ki pomeni v knjigi uvod v eno izmed štirinajstih poglavij. Trinajstim poglavjem pomeni vodilo surovina, v štirinajstem pa avtor obravnava replike in njihove izdelovalce. Poglavja so sestavljena tako, da avtor najprej poda kratko zgodbo surovine, jo umesti v geografski prostor, nato pa sledi sprehod med mojstrice in mojstre. V zadnjem poglavju poda avtor pregled sodobnih rokodelskih panog², ter odpira vprašanja, ki so za obstoj rokodelstva eksistencialnega pomena: izobraževanje, dokumentacija, kraja idej, pomankanje strategij za interdisciplinarni pristop.

Kot dodatek knjigi so etnologinje in kulturne antropologinje Boža Grafenauer, Polona Pogačnik, Nataša Rogelja in Špela Pogorelec pripravile prvi kratki turistični vodnik, ki temelji na sestavinah kulturne dediščine. Pet enodnevnih izletov, ki jih bo že v aprilu svojim odjemalcem ponudil Kompas Holidays, ponuja možnost srečevanja z rokodelci v njihovem okolju in v njihovih delavnicah.

Knjiga je opremljena s stvarnim kazalom, seznamom rokodelcev in njihovih mojstric in mojstrov, seznamom občin in njihovih rokodelcev, ter z zemljevidom krajev, v katerih ustvarjajo rokodelci. Ob monografiji in razstavi je v sodelovanju s Televizijo Slovenije nastalo 15 oddaj, ki jih lahko spremljate ob nedeljah. Ob celostnem pristopu k trženju naj omenim še dostop do strani na internetu (<http://www.mojstrovine.com>), kjer si v treh jezikih (slovenskem, nemškem in angleškem) lahko preberete kratko predstavitev knjige in jo seveda tudi naročite. Poleg tega je omogočeno virtualno potovanje po poglavjih knjige³. Naj zaključim z besedami izrečnimi na Europrix 99 v Salzburgu: Trženje ohranja kulturo!

1 Naveden pregovor je vzet iz uvodnega poglavja knjige *Mojstrovine Slovenije* Bogataja različnosti

2 Po uradnem seznamu iz 2. 9. 1997

3 Seveda v zelo skrajšani obliki